

LANDGOED KLARENBEEK

Dat Landgoed Klarenbeek middenin het dorp Klarenbeek ligt, vlak naast de school en de kerk, heeft alles te maken met de industriële geschiedenis die aan het landgoed ten grondslag ligt. En die geschiedenis leeft nog steeds voort, in de eveneens vlak naast het landgoed gelegen fabriekshallen van Houtindustrie E. Krepel, waar deuren en luxe houten cassettes worden gemaakt. Het landgoed was vroeger de basis voor het zakelijk succes, en vormt een belangrijk centrum in het dorpsleven. Vanaf 1995 is het beheer van zowel de fabriek als landgoed in handen van Jan Richard en Rikie Krepel.

Landgoed Klarenbeek is ontstaan, omdat Johan Richart Krepel in 1732 kansen zag om het verval in de Klarenbeek te gebruiken als energievoorziening voor een kopermolen. Die industriële geschiedenis is goed aan het landgoed af te zien. Naast de moderne fabriekshallen van de houtindustrie ligt een dicht bebost parkachtig gebied met twee landhuizen, een grote centrale vijver en een waterval. Daartussen liggen nog enkele oude fabriekshallen, rijksmonumenten met sheddaken. Tegen het landgoed aan ligt in het noorden het dorp Klarenbeek. Veel inwoners werken nog bij de houtindustrie, en het landgoed is een belangrijk doorgangsgebied voor de dorpsbewoners. Vlakbij het landgoed staan de katholieke kerk en school, gebouwd door de familie Krepel. Het landgoed was ooit honderden hectaren groot, en beslaat nu nog negentig hectare bos en landbouwgrond.

MENS STAAT CENTRAAL IN FAMILIEBEDRIJF

Landgoed Klarenbeek kan niet los worden gezien van de fabriek en het dorp. Dat blijkt uit de geschiedenis, want landgoed, fabriek en dorp zijn gezamenlijk gegroeid,

maar het blijkt ook uit de manier waarop Jan Richard en Rikie Krepel het landgoed als een familiebedrijf runnen. Zelfs bij de zakelijke maar pijnlijke beslissing om landgoed en fabriek zakelijk van elkaar te scheiden, stond de mens centraal. De historische relatie tussen landgoed, fabriek en dorp is ook de inspiratiebron voor de nieuwe maatschappelijke onderneming die de Krepels nu met het landgoed gaan vormgeven.

Sinds Johan Richart Krepel in 1732 besloot om de Klarenbeek te gebruiken om een kopermolen aan te drijven, is de fabriek een onlosmakelijk verbonden geweest met Landgoed Klarenbeek. Het landgoed en de fabriek vormde één bedrijf. De werknemers woonden in het nieuwe dorp Klarenbeek, even ten noorden van het landgoed. In 1848 bouwde de familie Krepel een katholieke school en kerk voor dat dorp.

Wonen en werken

Dorp, landgoed en fabriek zijn al die tijd één geheel geweest. Voor Jan Richard Krepel is dat heel zijn leven zo geweest. "Ik heb hier altijd gewoond. Hier werd altijd gewerkt. Het moet op de werkvloer verdiend worden." Dat betekende zuinig zijn op het landgoed en in de fabriek. "Mijn vader pakte altijd alle rondslingerende plankjes op, om te hergebruiken." Ook werd altijd rekening gehouden met de mensen in de

buurt. "Je moet altijd zorgen dat de rekeningen van mensen en bedrijven in de directe omgeving direct betaald worden. Iemand uit Zeeland moet dan maar even wachten."

De kopermolen werd in 1871 een houtzagerij en -slijperij, toen ijzer de grondstof werd van de scheepsbouw. De Krepels stapten pragmatisch over naar de fabricage van sigarenkistjes voor de bloeiende tabaksteelt en -industrie. Ze haalde elzenhout uit het Beekburgerwoud, en schilden de bomen van binnen naar buiten. De energievoorziening van de waterval werd minder belangrijk, en er kwamen nieuwe markten bij. In 1910 werd begonnen met de productie van triplex, vanaf 1950 werden deuren en kozijnen gemaakt. Later werd het elzenhout uit Polen geïmporteerd, en in ??? werd ook het grootste deel van de productie naar het Poolse Krotoszyn verplaatst.

Mens centraal

Toen Jan Richard en Rikie Krepel in 1995 Landgoed Klarenbeek overnamen, waren landgoed en fabriek nog steeds onlosmakelijk verbonden via het familiebedrijf van de familie Krepel. Zakelijk was er echter een disbalans ontstaan. In het begin was het landgoed met de beek, de bossen en de landbouwgebieden niet alleen een energievoorziening voor de fabriek, maar ook een inkomstenbron. Later werd het landgoed steeds meer een kostenpost. In 2006 zijn de twee delen van het landgoed zakelijk van elkaar gescheiden, vertelt Jan Richard. "Toen de productie naar Polen ging, kwam het besef dat het landgoed niet te onderhouden is vanuit het ondernemerschap, zoals in de eeuwen hiervoor. Het moest een eigen onderneming worden, los van de fabriek."

Snel na het besluit om fabriek en landgoed zakelijk van elkaar te scheiden, sloeg de economische crisis toe. Toen werd het de Krepels duidelijk dat ze de juiste

beslissing hadden genomen. "In tijden van crisis kun je geen mensen ontslaan om middelen vrij te maken om het landhuis te onderhouden", verklaart Rikie. Het beheer van het landgoed was een zakelijke bedreiging geworden voor de rentabiliteit van de fabriek, waar veel dorpsbewoners van afhankelijk waren. En in het familiebedrijf van de Krepels staat de mens centraal.

Familiebedrijf

Het landgoed werd zo een geheel nieuwe onderneming, met een onzekere toekomst.

De Krepels zijn zich ervan bewust, dat de beslissing om het landgoed te behouden niet erg zakelijk is. Maar zo'n beslissing pas in het familiebedrijf dat de Krepels runnen, en de verbondenheid met de plek waar ze werken en wonen. "Als je niet gebonden bent aan deze plek, dan verkoop je de handel", vertelt Jan Richard. "Het bedrijf staat middenin het landgoed, dus dat landgoed verkoop je niet. Dat maakt ons uniek. We hebben een accountant – die kwam ook uit een familiebedrijf – het laten onderzoeken. Die zei: je moet gewoon doorgaan. In de fabriek bezuinigen we op elk dubbeltje dat mogelijk is."

"Het is een roeping bijna", stelt Jan Richard. "Je hebt iets wat heel dichtbij je staat", vult Rikie aan. "Dat geeft veel zorgen, maar je geniet er ook enorm van. Je kijkt door de tijd heen, want we hebben goede tijden gehad, dus komen we de crisis ook wel door." "Het landgoed heeft eerder een crisis overleefd", vult Jan Richard aan. "In 1924 overleed mijn grootvader op 42-jarige leeftijd. Mijn grootmoeder wilde het landgoed verkopen, en verhuizen naar Limburg. Dat ging op het laatst niet door, omdat mijn oom zijn kippen niet kon meenemen. Die kippen hebben ervoor gezorgd dat de familie bleef. Daarna zijn ze de crisis doorgekomen door de tering naar de nering te zetten. Dat is wat we nu weer moeten doen."

Maatschappelijke onderneming

Deze geschiedenis typeert de manier waarop de Krepels ook nu nog hun landgoed bestieren. De financiële rentabiliteit staat niet voorop, maar is eerder een middel om het landgoed levend en levendig te houden en de mensen in de regio erbij te betrekken. Rikie is nu de drijvende kracht achter het landgoed als een maatschappelijke en culturele onderneming. Ze ziet als een kunst om het oude industriële verleden, dat nu veelal beschermd is, nieuw leven in te blazen. Zo is de oude houtzagerij en -slijperij, een stel oude fabriekshallen met sheddaken, nu een

beschermd rijksmonument. Daar heeft Rikie nu de galerie Bij Krepel gevestigd, als een eerste initiatief om nieuwe functies toe te voegen aan het landgoed. Ze heeft ook plannen om een restauratieatelier op te zetten voor oude meubels, waar vrijwilligers en stagiaires opgeleid worden tot restaurateur.

Voor Rikie is het verleden de bron van inspiratie om nieuw leven in het landgoed te blazen. "Economische dragers kun je creëren vanuit het verleden. Met het verhaal over het

verleden kunnen we mensen iets bieden. We zijn geen museum, maar een levend geheel. Dus is het zaak om oud en nieuw te combineren. In de fabriek maak je nieuwe deuren en in de oude fabrieksgebouwen restaureer je oude meubels en wandtapijten." Daarbij past een goede band met het dorp, zoals het altijd is geweest. Het landgoed is nu een belangrijk doorgangsgebied voor de dorpsbewoners en een recreatieve trekpleister voor vele toeristen die de Veluwe bezoeken. Als het vriest is De Wierd de dorpsijsbaan. Daarnaast blijft ondanks de nieuwe economische dragers en de zoektocht naar nieuwe functies voor het landgoed ook de relatie met de fabriek erg belangrijk. "De helft van het fabriekspersoneel komt nog steeds uit Klarenbeek. De mensen zijn heel erg gebonden aan de plek."

ENERGIETRANSITIE MET BLIK OP VERLEDEN

De waterval op Landgoed Klarenbeek was in het begin de energiebron waarop de kopermolen en daarna de houtzagerij en -slijperij draaide. Nu is deze waterval beschermde cultuurhistorie, economisch moeilijk bruikbaar. Dankzij het programma dat provincie Gelderland in 2012 begon over energietransitie, zien Jan Richard en Rikie Krepel nu allerlei mogelijkheden om nieuwe, duurzame energiebronnen te realiseren op het landgoed.

Daarmee kan ook de eeuwenoude band met het dorp Klarenbeek nieuw leven ingeblazen worden.

Energie, dat was de belangrijkste reden waar de familie Krepel zich langs de Klarenbeek vestigde. Juist op deze plek had de beek een groot verval. De 2,5 meter hoge waterval voorzag eerst de kopermolen en later de houtzagerij en -slijperij van energie. Daarvoor werd een complete infrastructuur aangelegd. In de loop van de tijd werd de beek tot halverwege Beekbergen opgestuwd met allerlei dijkjes, en op het landgoed werd een molenvijver van drie hectare aangelegd om te zorgen voor een regelmatige wateraanvoer.

Afvalhout

Net als alle andere Nederlanders maken de Krepels nu gebruik van de gangbare energievoorzieningen, maar de eeuwenoude band tussen landgoed en fabriek zorgde wel dat er nog een andere groene energiebron in de buurt is. Toen de Krepels in 1871 de koperslagerij omvormde tot houtzagerij en -slijperij werd het houtstof een andere energiebron. Ook nu nog worden de fabrieksgebouwen met afvalhout verwarmd.

De waterval is nu geen energiebron meer, maar wel een van de belangrijkste cultuurhistorische elementen van Landgoed Klarenbeek. Jan Richard en Rikie Krepel willen die dan ook graag behouden, maar liever nog nieuw leven inblazen. Want wat is er nu mooier dan vergane historie op nieuwe leest vormgeven?

Stroomversnelling

De plannen van de Krepels kwamen in een stroomversnelling toen provincie Gelderland in 2012 een programma opzette voor energietransitie, met als doel het verbruik van de traditionele fossiele brandstoffen te verminderen. In het programma wordt ingezet op zowel het verminderen van het energieverbruik door energiebesparing als het zoeken naar nieuwe energiebronnen met hernieuwbare energie. Langs een omweg kan uit de besparingen een deel van de hoge kosten van onderhoud van het cultureel erfgoed worden gefinancierd.

In het kader van dit programma werd een speciaal op landgoederen gericht energieproject gestart, waaraan ook de Krepels deelnemen. Via dit 'kennis- en leertraject energietransitie monumenten' is bijvoorbeeld een scan uitgevoerd voor het landhuis van Landgoed Klarenbeek. Daaruit bleek dat het relatief eenvoudig groene energiebronnen in te zetten in het landhuis, en dat qua energiebesparing een integrale restauratie en isolatie van het dak de meest effectieve ingreep was [[link naar infosheet](#)].

Groene energie

Interessanter was dat het oude industriële erfgoed in een nieuw jasje ingezet kan worden voor de productie van groene energie. Uit het onderzoek bleek dat de waterval via een moderne waterturbine jaarlijks zo'n zesduizend kilowattuur kan leveren. Dat is waarschijnlijk voldoende om het landhuis van energie te voorzien, aangezien een gemiddeld Nederlands huishouden 3500 kilowattuur per jaar verbruikt. Maar ook de in de fabriek met afvalhout opgewekte verwarming zou met een niet al te grote investering makkelijk in het huis gebruikt kunnen worden.

De Krepels ervaren het energieproject als een duwtje in de rug bij de veel bredere plannen die ze hebben om het landgoed nieuw leven in te blazen en in te bedden in de samenleving. "Door het onderzoek naar de energiehuishouding van het huis hebben we veel meer inzicht in het geheel gekregen", vertelt Rikie. Hierdoor is niet alleen de energiehuishouding van het landhuis tot in detail in kaart gebracht, het heeft de Krepels ook op ideeën gebracht. Zo bedachten ze dat het aloude relatie tussen het landgoed en het dorp ook via de energievoorziening tot nieuwe mogelijkheden kon leiden. De nieuwe en oude fabrieksgebouwen hebben samen zo'n veertienduizend vierkante meter aan oppervlak, waar mogelijk zonnepanelen te installeren zijn.

Ook kan het landgoed een energieproducent worden voor het dorp: de kerk, de school en misschien wel huizen van de dorpsbewoners. Dit leidt niet alleen tot nieuwe economische mogelijkheden voor de Krepels.

Het landgoed krijgt zo een nieuwe functie voor het dorp, en vice versa, en dat zorgt dat de eeuwenoude relatie tussen dorp en landgoed een nieuw en duurzaam leven wordt ingeblazen.

Links

www.duurzamelandgoederen.nl

Infosheet groene energie op Landgoed Klarenbeek

(<http://www.duurzamelandgoederen.nl/file.php/167/infosheet%20klarenbeek.pdf>)

EEN LANDGOED HEEFT GEEN VERDIENMODELLEN

Het is crisis, en ook op Landgoed Klarenbeek voelen Jan Richard en Rikie Krepel daar de gevolgen van. Zo bleek een hoopvol initiatief om vier gebouwen op het landgoed via de rood voor rood-regeling om te vormen tot verkoopbare bouwkavels verliesgevend. Ook het opzetten van de nieuwe galerie Bij Krepel in de oude, monumentale fabrieksgebouwen gaat minder snel als de Krepels hoopten. Maar het voornaamste probleem dat de Krepels hebben met de crisis is dat mensen steeds meer denken in termen van geld en verdienmodellen. Daardoor is het erg moeilijk om de filosofie het maatschappelijke en culturele familiebedrijf van Landgoed Klarenbeek uit te leggen.

De Krepels willen het landgoed behouden als nieuwe onderneming, maar met de eeuwenoude relaties die er liggen met het dorp en de fabriek. [link naar eerste verhaal] Spil in de plannen die de Krepels hebben ontwikkeld, zijn de oude fabriekshallen waar vroeger de houtzagerij en -slijperij draaide. In dit rijksmonument met scheddaken, stalen kozijnen en imposante balkenplafonds is een driehonderd meter grote ruimte gerestaureerd, die nu dienst doet als galerie Bij Krepel. Het is een bijzondere entourage, omdat op sommige plekken de oude fabrieksinrichting nog duidelijk zichtbaar is. Naast de galerie heeft de houtfabriek een showroom voor de deuren en houten cassettes die naast het landgoed worden geproduceerd.

Restauratieatelier

Rondom de galerie willen de Krepels allerlei belevenissen organiseren, die ook tot nieuwe verdiensten voor het landgoed kunnen leiden, zoals vergaderingen, recepties, evenementen en trouwerijen. Het landgoed wordt zo een culturele en maatschappelijke onderneming. Mensen moesten het landgoed meer gaan gebruiken, met respect natuurlijk, zodat het landgoed zich zou kunnen ontwikkelen tot een cultureel en sociaal centrum voor de dorpsbewoners, de toeristen en mensen uit de regio. Rikie vertelt enthousiast over de plannen om naast de galerie een restauratieatelier te starten voor monumentale meubels, waarbij ze vrijwilligers en stagiaires van technische scholen samen wil laten werken aan het opwaarderen van het oude ambacht van meubelrestaurateur. "Daar is veel vraag naar."

Op een vergelijkbare manier gingen de Krepels aan het werk met de plannen om via de rood voor rood-regeling vier oude gebouwen op het landgoed om te vormen tot vier verkoopbare bouwkavels voor woningen. Ook hier zagen de landgoedeigenaren het als een manier om mensen gebruik te laten maken van het landgoed, terwijl de opbrengst van de bouwkavels gebruikt kon worden om het onderhoud van het landhuis te financieren.

In reactie op de plannen van de Krepels stelde de gemeente Voorst nieuwe eisen aan de toegankelijkheid van het landgoed. Rikie: "Een deel van het landgoed is een hondenuitlaatplaats. De gemeente wil nu dat we nu zelf vuilnisbakken plaatsen en die plek ook onderhouden. Het landgoed is dus opengesteld, maar lijkt nu een publieke ruimte te worden, waarbij wij zelf de publieke voorzieningen naar gemeentenormen moeten financieren." Daarna brak de economische crisis in volle sterkte uit. "We gingen ervan uit dat we met de opbrengst van de kavels het landhuis konden opknappen", vertelt Rikie. "Maar de kavels zijn nu in plaats van 3,5 maar 2,5 ton waard, dus het rood voor rood is nu voor ons verliesgevend."

Verdienmodel

De Krepels zijn er eigenlijk wat verbaasd over. "De galerie is bedoeld om leven te brengen in het landgoed, maar wordt door de gemeente begrepen als een manier om geld te verdienen", vertelt Rikie. "Dat leven brengen sluit aan bij het leven dat er al is op het landgoed. Het is bijvoorbeeld al een belangrijk doorganggebied voor de dorpsbewoners en bezoekers. De gemeente heeft echter het idee dat landgoedeigenaren stinkend rijk zijn, en dat de bestemmingsplanwijziging alleen maar ten goede komt van de familie Krepels." Dat voelt bij Rikie alsof Landgoed Klarenbeek niet langer hun eigendom is. "We voelen ons onbegrepen in onze maatschappelijke doelstelling, niet serieus genomen. Dat kwetst heel erg."

Achteraf gezien vinden de Krepels dat ze zich misschien wat teveel hebben mee laten slepen in het denken in verdienmodellen dat voor de economische crisis gangbaar was. Rikie: "We hebben ons min of meer over laten halen door de economisch voordelen van Rood voor Rood. De plannen leken een manier om het landgoed voort te zetten. En in 2008 zat iedereen nog in de economische *drive* van de jaren negentig."

Transparantie

De galerie en de nieuwe bouwkavels zijn in de filosofie van de Krepels ook geen verdienmodellen, maar integrale onderdelen van de manier waarop het landgoed

eeuwenlang is vormgegeven. Daarbij gaat het erom dat mensen het landgoed belangrijk en waardevol vinden, ook al zien bestuurders dat niet. "Je moet transparant zijn. De burgemeester zoekt draagvlak, dus organiseren we een open dag op de Monumentendag om draagvlak te creëren. Maar naar wie moet je transparant zijn? Het gaat erom dat anderen zeggen dat je goed bezig bent. Soms gaat dat via een omweg. Zo hebben we exposities georganiseerd met kunstenaars uit Frankrijk. Daarvoor hebben we van de ambassade een medaille gekregen, voor de promotie van Frankrijk."

De Krepels blijven dan ook vasthouden aan de integrale visie die ze hebben op het landgoed als maatschappelijke en culturele onderneming, waarbij de mensen in de buurt centraal staan. En ze merken dat het werkt. "Dorpsbewoners en werknemers waarderen het dat de oude fabriek nieuw leven ingeblazen wordt. Vroeger was er een duidelijke scheiding tussen het kantoor en de fabriek, maar sinds we een galerie hebben gemaakt in het oude fabrieksgebouw is er een centrale plek ontstaan waar mensen elkaar ontmoeten en samenkomen. In 2000 hebben we bij het begin van het nieuwe millennium een ontbijt georganiseerd voor het hele dorp. Door de nieuwe functies krijgt het gebouw ook een andere waarde. Je voelt hoe belangrijk het is voor de gemeenschap."